

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

А. БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік Университеті

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ
БЕРУДІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ –
ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГТАРДЫҢ
ТАБЫСТЫЛЫҒЫНЫҢ КЕПІЛІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

I КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

«НЕПРЕРЫВНОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ – ЗАЛОГ УСПЕШНОСТИ
СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГОВ»

I КНИГА

Қостанай, 2022

3. Қыдырова Н. Б. Дарынды балалармен жұмыс // Бастауыш мектеп, 2012. №10.– Б. 66.
4. Иманғалиева А. Дарынды дамыту – ұстаз парызы // Қазақстан мектебі, 2001. № 2.– Б. 59-61.
5. Жұмашев Қ. Дарынды тану және оқыту мәселелері // Қазақстан мектебі, 2002. -№1, 2. – Б. 23-27.
6. Губаева М. Қабілетті оқушыны дарындағы жеткізейік // Қазақстан мектебі, 2003. №1. Б. 48-49.

УДК.371

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ҮЗДІКСІЗДІК: ЗАМАНАУИ МЕКТЕП ПЕН ЗАМАНАУИ МҰҒАЛІМ, ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ

Жумобаева Асемгуль Оразовна,

бастауыш сынып мұғалімі

Шунгулова Рая Акимбековна,

бастауыш сынып мұғалімі

Туребекова Жанна Айткалиевна,

бастауыш сынып мұғалімі

Н.Наушабаев атындағы мектеп-гимназиясы

Тобыл қ., Қазақстан

Аннотация

Мақалада педагогикалық білім беру үздіксіздігі: заманауи мектеп пен заманауи мұғалім, функционалдық сауаттылық жайлы айтылады. Функционалдық сауаттылықты арттырудағы технологиялар, білім берудегі заманауилық пен жаңашылдық – білім беріп қана қоймай, өмірге тәрбиелейтіндігі жөнінде қарастырылады.

Түйіндісөздер: сауаттылық, технология, мектеп, құзиреттілік, жаңашылдық.

Аннотация

В статье рассказывается о непрерывности педагогического образования: Современная школа и современный учитель, функциональная грамотность. Рассматриваются технологии повышения функциональной грамотности, современность и новаторство в образовании – не только образовательные, но и воспитывающие в жизни.

Ключевые слова: грамотность, технология, школа, компетентность, новаторство.

Annotation

The article describes the continuity of pedagogical education: a modern school and a modern teacher, they talk about functional literacy. Improving functional literacy, technologies, modernity and innovations in education – not only give knowledge, but also give life.

Keywords: literacy Technology, school, creativity, innovation.

«Білімді әрі саналы ұрпақ тәрбиелеу – бұл аса маңызды мемлекеттік міндет. Еліміздің болашағы дарынды, отаншыл жастардың қолында болуы керек», - дейді президентіміз Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев.

Иә, рухани тәуелсіздік пен елдік идеяға қызмет ету мектепте, кәсіптік білім беру және жоғары оқу орындарында үздіксіз іске асып жатады. Өйткені еліміз тәуелсіздік алғаннан бері қоғамымызда бірталай өзгерістер болып жатыр. Бұл өзгерістерді тек оңтайлы жағынан ғана көруге болады. Соның ішінде білім мен ғылым саласында да жаңа талаптар пайда болды. Үздіксіз білім беру жүйесін жандандыру мен білім сапасын жақсарту мәселесі қолға алынды. Жалпы білім беретін және кәсіптік мектеп, орта, жоғары оқу орындарында жас ұрпаққа ғылым саласына терең білім берумен қатар жан-жақты жетілген, еңбекке икемді, барлық игі іс - әрекетте белсенділік көрсете алатын жеке тұлғаны тәрбиелеу басты назарда тұр. Сондықтан да бүгінгі заманда оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру – педагогикалық білім берудің үздіксіздігін жетілдіру басты мәселе.

Яғни, заманауи мектепте ХХІ ғасыр дағдыларын қалыптастыру саласында педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттырудың өзекті мәселелері алғашқы орында тұр. Ол үшін алға қойылатын басты мақсаттарға назар аударған жөн:

- Біріншіден, педагог қызметкерлердің қазіргі заманғы оқушыларды оқытуға дайындығын қамту;
- Екіншіден, ХХІ ғасырдың құзыреттерін қалыптастыру бойынша бейресми білім беру мүмкіндіктерін дамыту;
- Үшіншіден, бүгінгі заманғы оқушыларға қажет ХХІ ғасыр дағдыларын тиімді қалыптастырудың негіздерін, құралдары мен тәсілдерін іздеу, нәтижелі тәжірибелік мысалдарын келтіру;

- Төртіншіден, XXI ғасыр дағдыларын қалыптастыру практикасын ұйымдастыру үшін білім беруді цифрлық трансформациялау және цифрлық білім беру ортасын дамыту;
- Бесіншіден, XXI ғасырдың дағдылары мен құзыреттерін қалыптастырудың тиімді педагогикалық практикасын жүзеге асыру;

Міне, осы мақсаттарға жетудің жолы - функционалдық сауаттылыққа келіп тіреледі. Осыларды жүзеге асырған жағдайда ғана бүгінгі заман талабына сай бәсекеге қабілетті педагог әдістемесіндегі білім мазмұны мен тәрбие үрдісінің ықпалдасуын сабақта және сабақтан тыс уақытта қолдану арқылы функционалдық сауаттылықты арттыра аламыз.

Ал, функционалдық сауаттылық дегеніміз – бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына сай адамдардың экономикалық және саяси, әлеуметтік, мәдени, қызметтерге белсене араласуы, жасына қарамай заманауи талапқа илесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Негізгі мақсаты жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған адамзатты қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Мұғалім балаға білім бере отырып, оның өздігін, еркіндігін, белсенділігін, шығармашылық тұрғыда ойлауын қалыптастырып және баланың өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландырады. Сондай-ақ, мұғалім оқушылардың мектепте алған білімдерін, іскерлік дағдыларын, адами іс әрекеттерін әр түрлі салаларда және тұлға аралық қарым-қатынастарды өмірлік міндеттерін шешу үшін пайдалануға баулиды. Осының бәрін іске асыру үшін заманауи мектепте заманауи мұғалім болу керек.

Заманауи мектепте заманауи мұғалімнің функционалдық сауаттылыққа жетелейтін бірден бір тәсіл – құзіреттілік әдісі. Құзіреттілік әдіс-тәсілдер арқылы білім беру мақсаты білім алуға үйрену, яғни таным қызметінің мақсаттарын белгілеп, мақсатқа жету үшін тиімді жолдарды табу және өз қызметін ұйымдастыра алу болып табылады. Сонымен қатар, тиімді ғылыми ақпаратты қолдану арқылы ақиқат құбылыстарды, олардың мәні мен себептерін түсіндіре алу, негізгі мәселелері (экономика, саясат және т.б.) бойынша өз көзқарасы болуы мен пікірін білдіре алу іскерліктерін дамытуға септігін тигізеді. Құзіреттілікті әдіс-тәсілдерді қолдану рухани құндылықтар әлемінде бағытталушылық, түрлі әлеуметтік көздерді жүзеге асырумен байланысты, түрлі кәсіби қызмет түріне қатысты мәселелерді шешуге үйретуде үлкен маңызға ие [2].

Сондай-ақ, бұл әдіс-тәсіл оқытудың шығармашылық сипатын да негізге алады, білім алушылардың өнімді ізденуі бірінші орынға қойылады. Осыған байланысты оқу үдерісі де өзгереді, шағын топтағы оқушылардың жобалау әрекеті, жеке оқу траекториясын жасақтауы, пәнаралық байланысты қолдануы, зерттеу тақырыбын жасақтауда білім алушылардың өз бетінше білім алуы оқытудың тиімді формалары болып табылады.

Атап айтар болсақ, құзіреттілік әдіс-тәсілді қолдану функционалдық сауаттылықты арттырудың қайнар көзі. Функционалдық сауаттылық - білім беру жүйесіндегі күнделікті дағдыдан үйлесімді, күрделі сабақтастықтарды қамтуға ұмтылатын көп деңгейлі оқу жүйесін орнықтыру, жаңа ақпараттық, компьютерлік жабдықтармен жұмыс істей білуге бағыттайды. Бұл да қазіргі заман талаптарына сай педагогикалық білім берудің үздіксіз даму үдерістерінентуындап отыр. Әрине, бұл біздер үшін қуанарлық жайт. Осылайша заман талабына сай, мазмұнды, сапалы білім беру арқылы мұғалім зияткерлік деңгейі жоғары, әлеуметтік сауатты, өзіндік ой тұжырымы мен көзқарасы, дүниетанымы бар жеке тұлғаны қалыптастырады. Осыған орай білім беру жүйесіне енгізіліп отырған өзгерістерге сай оқу процесінде тәрбие тәсілдерін ұлттық психологияға биімдеу, кәсіби бағдар беру оқушының қабілетін, талап-талғамын ескере отырып, барлық пәндерді теориялық, әрі тәжірибелік жағынан тереңдетіп оқыту да, функционалдық сауаттылықты арттырады. Сондықтан да, заманауи мектеп жасайтын заманауи мұғалім педагогикалық білім беру саласында үздіксіз шыңдалып отыруы қажет.

Сондай-ақ, оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруда ақпараттық-коммуникативтік технологияның алатын орны ерекше. Ақпараттық-коммуникативті құралдары оқушылар үшін жаңа ақпарат көздеріне жол ашады, жеке жұмыс пен білім алудың нәтижелілігін, тиімділігін көтереді, кәсіби дағдыларды қабылдау және бекіту үшін, қашықтықтан оқытудың жаңа түрлері мен әдістерін жүзеге асыруға мүмкіндіктер ұсынады. Ол үшін ақпараттық-коммуникативтік технологияны тиімді пайдаланған жөн. Осының ішінде қолданысқа енген тиімді технологияның бір түрі – интербелсенді оқыту технологиясы. Бұл ұжымдық, өзін-өзі толықтыратын, барлық қатысушылардың өзара әрекетіне негізделген, оқу процесіне оқушының қатыспай қалуы мүмкін болмайтын оқыту үрдісін ұйымдастыру болып табылады.

Интербелсенді оқыту - бұл, ең алдымен білім алушымен оқытушының қарым-қатынасы тікелей жүзеге асатын сұхбаттасып оқыту болып табылады. Сабақтағы интербелсенділік әрекет өзара түсіністікке, өзара әрекетке, қатысушының әр қайсысына қажет есепті бірлесіп шешуге алып келетін – ұйымдастыру және сұхбаттасып қарым-қатынас жасауды дамытуды ұсынады. Интербелсенді текбір ғана көзқарастың немесе бір ғана сөйлеушінің басым болуы жағдайын болдырмайды. Сұхбаттасып оқыту барысында оқушылар сыни ойлауды, тиісті ақпаратпен белгілі жағдайды талдау негізінде күрделі мәселелерді шешуді, балама көзқарастарды салыстыруды, ақылды шешімдер қабылдауды, дискуссияға қатысуды, басқа адамдармен тиімді қарым-қатынас жасауды үйренеді. Ол үшін сабақта жекелей, жұптық және топтық жұмыс ұйымдастырылады, зерттеу жұмыстары, рөлді койындар

қолданылады, құжаттармен және түрлі ақпарат көздерімен жұмыс жасайды. Әр мұғалім сабақ өткізген кезде оқушыларға сапалы білім беру үшін жаңа технологияларды пайдалана отырып, сонымен қатар компьютерді, интерактивті тақтаны қолдану арқылы білім берсе, оқушылардың қызығушылығы арта түсері анық. Интербелсенді тақта – сыныптағы оқушылардың барлығын оқыту үшін құрал. Бұл мұғалім жаңа материалды өте қызықты және қарқынды етіп түсіндіруге көмектесетін көзге көрінетін құнды құрал. Оның ақпаратты түрлі мультимедиялық ресурстар көмегі арқылы танысуға мүмкіндігі зор. Ол күрделі тақырыптарды сызба түрінде түсіндіруді жеңілдетіп, күрделі мәселелерді шешуге көмектесе алады. Білім бағыттаушы өздерінің жаңа ойларын, идеяларын әсерлі, тартымды етіп көрсету үшін осы тақтаны қолданса оқу мақсаттарына толық жетеді. Бұл тақтада мұғалім мен оқушылардың жаңа материалдарды бірігіп талдауға мүмкіндігі зор. Зерттеулер көрсеткендей, түрлі ресурстарды, қызықтыруларды ұлғайта отырып қолданса, мұғалімдер үшін де, оқушылар үшін де интербелсенді тақта сабақты қызықты ететіні анықталды. Интербелсенді тақтамен дұрыс жұмыс жасаса, оқушылардың білімдерін тексеруде алады. Интербелсенді тақта сыныптағы барлық оқушылардың басты назарына алынады. Ал егер декеректі материалдардың барлығы алдын ала дайындалып, түсінуге оңай болса, сабақтың жақсы қарқынды өтуін қамтамасыз етеді. Интербелсенді оқыту моделін пайдалану – өмірлік жағдаяттарды модельдеуді, рөлді койындарды қолдануды, мәселені бірлесіп шешуді қарастырады.

Сонымен қатар, педагогикалық білім беруді үздіксіз дамытуда орын алатын – «Сын тұрғысынан ойлау» стратегиясы. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз – ой қозғай отырып, оқушының өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген, білгенін талдап, салыстырып, жүйелеп, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, тұжырым жасауға бағыттау, өз бетімен және бірлесіп шығармашылық жұмыс жасау. Өйткені функционалдық сауаттылық адамның мамандығына, жасына қарамастан үнемі білімін жетілдіріп отыруға жетелейді.

Сабақ беру барысында мынадай әдіс тәсілдерді қолдану арқылы оқушылардың сабаққа ынтыласын арттыра отырып, білім сапасын жетілдіріп, сауатты болуға дағдыландырады.

«БББ» кестесінің алғашқы екі кестесін, яғни «не білемін», «не білгім келетіні» оқушылар жаңа тақырып басталмас бұрын толтырады. Жаңа білімнің маған берер пайдасы қандай болмақ деген сұрақтарға жауап беруге ұмтылады.

«Ойлан, жұптас, бөліс» – оқушыларға қандай да болмасын сұрақ, тапсырма берілгеннен кейін оларды тыңғылықты орындауға бағытталған тәсіл. Тақтада сұрақ, тапсырма жазылғаннан кейін әрбір оқушы жекеше өз ойларын мен пікірін берілген уақыт ішінде (2-3 минут) қағазға түсіреді. Содан кейін оқушы жұбымен жазғанын 3 – 4 минут талқылайды, пікірлеседі. Мұғалім 2-3 жұпқа өз пікірлерін бүкіл сыныпқа жариялауын сұрануына болады.

«Фрейер моделі» әдісін тілдік пәндерді оқытқанда қолданған өте тиімді. Бұл жерде мәтіннің ішіндегі түйінді сөздерді алып, түйінді сөздерге анықтама беріледі.

«Оңай және қиын сұрақтар кестесі» - бұл кестені оқушылар қандай да болмасын мәселе бойынша өз пікірін келтіру үшін немесе жаңа ақпаратпен танысқанда толтыра алады. Кестенің сол жағына олар түсініктері бойынша оңай, ал оң жағына қиын сұрақтарды келтіреді. Мысалы, оңай сұрақтар дегеніміз мәтінде жауабы бар сауалдар, ал қиын сұрақтардың жауабы мәтінде жоқ, оларға тек өзіндік тұрғыдан ғана жауап беруге болады.

Бұл стратегияларды ұйымдастырғанда оқушылар бір-біріне көмектесетіндей, бір-бірімен бірігетіндей жағдай жасау керек. Сонда сабақ тек білім беру қызметін ғана емес, тәрбиелеу қызметін де атқарады. Мұндай сабақтардың өтілуі нәтижесінде оқушыларда бір-бірімен сөйлесе білу мәдениеті, тәртіптілік, топқа және бір-біріне жауапкершілік сезімнің болуы, менмендік және жалқаулықтан безу қасиеттері қалыптасады. Білім мазмұны мен тәрбие үрдісін ықпалдастыра отырып сабақ жүргізу нәтижесінде оқушының білім сапасының молая түсуіне, тәрбиелік санасының толыса түсуіне, олардың пәнге қызығушылығының деңгейі артуына тынымсыз еңбек етіп, жан-жақты ізденген заманауи мұғалім заманауи мектеп қалыптастыра алады.

Сонымен функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады, сондықтан теория мен тәжірибені байланыста болуын қамтамасыз ету үшін әрбір пән бойынша берілетін білімнің мазмұны мен көлемін анықтағанда теориялық қағидалардың, заңдылықтар мен ережелердің, яғни ұғымдық-ақпараттық материалдардың бала өмірінде кездесетін түрлі проблемалық мәселелерді шешуге көмегі тиетіндей, бала оны қолдана алатындай тәжірибелік маңызы ескерілуі тиіс.

Себебі қоғам алдында тұрған ең жауапты міндет – тәуелсіз мемлекетіміздің әлемдік бәсекеге қабілетті озық елдер қатарына қосылуына, болашақта барыс еліне айналуына бел буып, үлес қосып, ел ертеңін айқындайтын өскелең жас ұрпақты адамгершілік қасиетке азаматтық тұрғыда тәрбиелеп,

білім беру болып табылады. Иә, білім мазмұны бала бойында дұрыс қалыптасуы үшін ең бірінші адамға тәрбие берілу керек. «Тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы», - деп Әл Фараби бабамыз өте дұрыс айтып кеткен. [4; 115б]. Әр сабақ және сабақтан тыс уақыттағы іс шарада білім мазмұнының тәрбие үрдісімен ықпалдасуы қамтамасыз ету педагог әдістемесіндегі басты шеберліктердің бірі. Ендеше, әр тақырыпта білім мазмұнының тәрбие үрдісімен ықпалдасуының қолайлылығы педагог үшін де, оқушы үшін де жетістік. Осыдан келіп оқушының функционалдық сауаттылығы артады. Заманауи мектепте заманауи мұғалім жұмыс жасайды.

Қазіргі таңда жалпы қоғамдағы өзгерістер мен жаңалықтар, білім беру жүйесіндегі реформалар педагог қызметкерлердің ғылыми негізде ойлануына, жаңа идеялармен, жаңа жүйелермен жұмыс жасауына негіз болары анық. Олай болса, кез-келген мемлекетте сапалы да саналы түрдеүздіксіз білімнің берілуі білім беру жүйесіндегі жаңашыл педагогтер мен зиялы қауымның ғылыми-ізденушілік деңгейіне байланысты. Заманауи мектепте – заманауи мұғалім ғана жұмыс жасау керек. Сондықтанда Дәстүрлі білім беру жүйесінде кәсіби білім беретін оқу орындарының басты мақсаты – мамандықты игерту болса, ал бүгінгі таңда білім беру жүйесіндегі өзекті мәселелердің бірі – әлемдік білім кеңістігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындауда жеке тұлғаның құзырлылық қабілеті негізінде нәтижеге бағдарланған білім беру жүйесін ұсыну.

Түйіндей келсек, заманауи мектепте заманауи мұғалім заманауи технологияны пайдалана отырып білім берген жөн. Мәселен, мұғалім «Модульді оқыту технологиясын», «Дамыта оқыту технологиясын», «Деңгейлеп оқыту» технологиясын», «Дидактикалық бірліктерді шоғырландыру технологиясын», «Блум таксономиясын», «Ойын технологияларын қолдану арқылы» оқушыны сабаққа қызықтыра алуы керек. «Қара жәшік», «Топтастыру», «Бес жолды өлең», «5-5-1» т.б. әдістер» сабақтың мазмұнды да, қызықты өтуіне өте пайдалы. Өйткені бұл әдіс-тәсілдердің бәрі оқушыны білім беріп қана қоймай өмірге тәрбиелейді.

Қай пәнді алсақ та, білім мазмұнын берілетін тақырыпқа сай ашып, шығармашылық, зерттеу жұмыстарын жүргізіп, танымдық табиғатын саралай түсіп, тәрбие үрдісімен ықпалдастыру заманауи мектептегі заманауи мұғалімнің жеңісі.

Білім мазмұны мен тәрбие үрдісін ықпалдастыра отырып сабақ жүргізу нәтижесінде оқушының білім сапасының молая түсуіне, тәрбиелік санасының толыса түсуіне, олардың пәнге қызығушылығының деңгейі артуына тынымсыз еңбек етіп, жана-жақты ізденген заманауи мұғалім заманауи мектеп қалыптастыра алады. Педагогикалық білім берудегі үздіксіздік: заманауи мектеп пен заманауи мұғалім, функционалдық сауаттылық екенін естен шығармаған жөн. Жаңа білім беру аясындағы әдіс-тәсілдеріміз педагогикалық шеберлігімізді шындап, мұғалім мен оқушы болып қана емес, мұғалім мен ұжым, мұғалім мен ата-ана болып баланы өмірге тәрбиелейік. Білім шыңы – жаңашылдық пен заманауилылықтан қалыс қалмайық, әріптестер.

Ендеше, құрметті әріптестер, оқушыларға берген біліміміздің мазмұны тәрбие үрдісімен ықпалдаса отырып шәкіртімізге ой саласын! Функционалдық сауаттылығымыз арта түссін! Тек қана заманауи мектепте заманауи мұғалім, заманауи мұғалім заманауи мектепте жұмыс жасасын!

Педагогилық білім беру үздіксіздігі заман талабына сай алға жылжи берсін!

Әдебиеттер тізімі:

1. Алдабергенова Г.Д. Об этнокультурном подходе исследования личности билингва//ҚазҰУ хабаршысы. Филология сериясы, №6 (78). – Алматы, 2006. – 150 б.
2. Каримова Б.С. Теория языковой личности в современной лингвистике//Материалы международной научно-практической конференции «Современные проблемы дискурса: теория и практика». – Алматы, 2006. – 210 б.
3. Мұғалімге арналған нұсқаулық «Бастауыш сыныпта қолданылатын педагогикалық тәсілдер» 2018ж
4. Бастауыш сынып мұғалімдеріне арналған критериялды бағалау бойынша нұсқаулық «Критериялды бағалау жүйесі» 2020ж
5. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасы. «Білім беру бағдарламаларын жаңартудың басымдықтары» 2019ж
6. Мұғалімге арналған нұсқаулық «Оқыту мен оқуыдағы әдістерді не үшін өзгерту қажет?» 5-7-бет.2019ж